

SZÖLLÖSY PÁL

Néhány szó az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetemről

Huszonnyolc éve annak, hogy Nyugat-Európában élő magyar protestánsoknak egy kis csoportja a dél-tiroli hegyekben, Bolzano közelében, egy értelmiségi fórumot alapított, melynek az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem nevet adta. Merésznek tűnő vállalkozásukhoz az erőt a Szentírásból vették, abból az ígéretből, amely Lukács evangéliuma 12. részének 32. versében így hangzik: „*Ne félj te kicsiny nyáj..*”

És ebből a kicsiny emigráns magyar társaságból nőtt ki az a Szabadegyetem, amely azóta minden évben, az idén *huszonhetedszer* rendezte meg egyhetes konferenciáját, az Akadémiai Napokat. A rendszer-váltásig persze csak Nyugat-Európa különböző országaiban találkozhattunk, kezdetben harmincan-negyvenen, később hatvanan-nyolcvanan, főként nyugati magyar értelmiségiek. 1989 óta ez a létszám is megkétszereződött, konferenciáinkat már Magyarországon, Erdélyben, Szlovéniában – és egy hétvégi találkozónkat Szlovákiában – tarthattuk és azokon jóval több a magyarországi és más Kárpát-medencei résztvevő, mint a nyugati magyar.

1997. májusi siófoki tanulmányi hetünkön vagy annak egy részén kétszáznál többen gyűltek egybe, hogy meghallgassák és megvitassák az anyaország és nagyobb hazánk, a Kárpát-medence, sőt egész Európa egy égető, aktuális problémakörét, az *iskola*, az *oktatás*, a *nevelés* kérdéskomplexumát. Azt, hogy milyen volt és milyen ma a magyar iskola, mennyiben sajátos, mennyiben *európai*, és milyennek kell lennie, hogy a 21. században ne maradjunk el végleg attól az Európától, amelyhez tartozni szeretnénk.

De mi is ez a Szabadegyetem, kik vagyunk mi, mit is akarunk? Kevés szóval a lényegét így fejezném ki: *szabad vitafórum vagyunk, keresztény alapon állunk és toleranciát akarunk*. Hisszük, hogy aki komolyan veszi a krisztusi tanítást, az nem lehet más, mint toleráns, ami sosem jelentheti persze elveink, meggyőződésünk feladását. Konferenciáink, az előadások, a viták nem öncélúak: a magyarság, a kereszténység s az emberiség sorskérdéseivel, a magyar kultúra, a protestantizmus szellemi értékeivel, az ökumenikus gondolattal úgy foglalkozunk, hogy egymást nyugodtan meghallgatva, a mienkétől különböző nézeteket is megfontolva, igyekszünk egymástól tanulni és népünk felemelkedését szolgálni.

Nem állíthatom, hogy céljainkat, szándékunkat mindenki megértette. Első titkárunk, *Szépfolusi István*, a kezdetekben erről így írt: „*Haladóknak konzervatívok, maradiaknak túl sebesen lépők, klerikálisoknak avantgárdok, szekularizáltaknak ortodoxok, a még mindig kész megoldásokat keresőknek túlzottan vívódók, kritikusok, az igazságért harcolók*” voltak a konferenciáink. Ez különben ma is így van: kapunk szemrehányást, hogy eltérünk az utunkról jobbra vagy balra. De táborunk egyre nőtt, s amikor 1989-ben először tartottuk Akadémiai Napjainkat a magyar határ tözsomszédságában, a burgenlandi Felsőört, Magyarországról annyi érdeklődő jött el, hogy a résztvevők nem fértek be a 200 személyes előadóterembe.

Van-e még szükség ránk a rendszerváltás óta, van-e még küldetésünk? Az önmagunknak is sokszor feltett kérdésre válaszolva az egyik legtekintélyesebb nyugati lapból, a *Neue Zürcher Zeitung*ból szeretnék idézni. A magyar származású cikkíró, *Andreas Oplatka*, aki kitűnően ismeri Magyarországot, arról a „szerencsétlen luxusról” ír, amely a magyar értelmiséget két táborra osztja: „urbánusokra”, akik a feltétlen nemzetközi nyitás hívei, és „népiekre”, akik éppoly feltétlenül és kizárólagosan a hazai népi kultúra bajnokai.

„*Mindkét oldal – folytatja a cikk szerzője – abban tetszeleg, hogy ellenfeléről torzképet rajzoljon. Hazátlan bitangnak nevezi az egyik a másikat, amazok meg műveletlen, elmaradt vidékinek ezeket*”.

Oplatka a száz éves budapesti Iparművészeti Múzeum most megnyílt kiállítására hivatkozik bizonyítékként, hogy az ország akkor állt fejlődése tetőpontján, amikor az európai kontinensen uralkodó modern áramlatokat a sajátos hazai kultúra elemeivel egybeötvözve alkotott önállót. – Vele együtt vallom én is, hogy Európához akkor tartozunk igazán, ha képesek vagyunk a politikában éppúgy, mint a kultúra vagy akár az egyházak területén fennálló, gyakran engesztelhetetlennek tűnő ellentéteket kibékíteni egymással, hogy „a kiművelt emberfők” együtt segítsenek a 40 éves idegen uralom alatt erkölcsiükben és anyagiakban egyaránt megtépázott népünket nyomorúságából felemelni.

Oda jutottunk, hogy szellemi emberek, akik még egy évtizede együtt léptek fel a diktatúra ellen és a demokratikus átalakulásért, ma már látni sem akarják egymást. Nem vagyunk naivak, nem hisszük, hogy meg tudjuk változtatni világot. De el akarjuk érni, hogy azok, akiket mély árok választ el egymástól, találkozóinkon meghallgassák egymást, beszéljenek egymással, próbálják legalább megérteni ellenfelük gondolkodásmódját és annak rugóit.

Ezért tartjuk helyesnek különböző táborok képviselőinek meghívását, ezért örülünk, hogy különböző felfogású előadókat hallhatunk Akadémiai Napjainkon. Ezt a munkát végezzük továbbra is, *Luther* szavaival elültetjük a fát akkor is, ha nem tudjuk, lesz-e még gyümölcse az igyekezetünknek. De azért van rá reményünk, hogy fáradozásunk nem hiábavaló, hogy egyre több fiatal – és olyan, aki lelkében fiatal maradt – érti meg azt, amit egy ifjú homoródalmási unitárius teológus, *Szabó László* okosan megfogalmazott: „Az *egység sohasem az eszmék azonosságát, hanem a különböző jó szándékok összegét jelenti*”.

A találkozók szervezése mellett a Szabadegyetem másik jelentős tevékenysége a *könyvkiadás*. 1977 és 1993 között több mint hatvan olyan értékes műnek biztosítottunk nyilvánosságot, amelyek Magyarországon – főleg politikai okok miatt – nem jelenhettek meg.

Felsorolásukra itt nincs hely, de meg szeretném említeni legalább Bibó István először kiadásunkban, négy kötetben megjelent Össze-
gyűjtött *munkáit*, Ordass Lajos és Ravasz László *Válogatott írásait*,
Hamvas Béla *Öt géniuszát*, Cs. Szabó László, Szabó Zoltán, Janics
Kálmán, Mikó Imre, Bíró Sándor, Borbándi Gyula és Vályi Nagy
Ervin könyveit. Kétéves szünet, kritikus önvizsgálat után úgy döntöt-
tünk, hogy folytatjuk ezt a munkát is, amíg van rá igény és lehetősé-
günk.

Az utolsó tizenkét hónapban kiadott könyvünk: Bonkáló Sándor *A
rutének*, Borbándi Gyula *Emigráció és Magyarország* és a Kende
Péter szerkesztésében legutóbb megjelent *Bibó nyugatról* c. mű ked-
vező fogadtatásra talált. A Borbándi-könyv az egyik legtekintélyesebb
budapesti könyvesbolt április havi sikerlistájának élére került.

A Szabadegyetem könyvei kiadásának és terjesztésének elősegítésére
húsz éve megalakítottuk, a hírneves *Erdélyi Szépmíves Céh* példájára,
az EPMSZ *Könyvbarátok Körét*. A kör kereken hatszáz főnyi tagsága-
ban ugyan volt az elmúlt években változás – a korábban szinte kizáró-
lag nyugat-európai és amerikai magyarokból álló tagság ma már
jelentős részben a Kárpát-medence országaiban lakók sorából kerül ki
–, de könyvbarátaink többsége hű maradt a Szabadegyetemhez és
igenli könyvkiadói tevékenységünket.

Számos nehézséggel küzdünk persze, legnagyobb erőfeszítéssel is
csak egy kis cseppel járulhatunk hozzá népünk, nemzetünk, kultúránk,
egyházaink égető problémáinak ha nem is megoldásához, de legalább
enyhítéséhez. Előttünk áll még a *nemzedékváltás* sürgető szükségessé-
ge: találnunk kell elegendő számban fiatalabbakat, akik átvehetik a
nagyraoszt még az alapító nemzedék által hordozott
Szabadegyetem vezetését, a munka folytatását. Tevékenységünk
visszhangja azonban szinte kötelez arra, hogy a reményt ne adjuk fel,
fáradozzunk tovább mindaddig, míg megfelelő utódok át nem veszik
tőlünk a stafétabotot.

(1997. június havában)